

00-950 Warszawa, Al. Ujazdowskie 11
e-mail: krajowarada.kuratorow@o2.pl
tel. 695 984 360, 603 294 416, 503 487 671

KRK 35/IV/2017

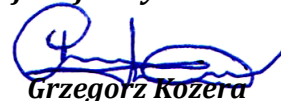
Pan
STANISŁAW PIOTROWICZ
PRZEWODNICZĄCY
KOMISJI SPRAWIEDLIWOŚCI
I PRAW CZŁOWIEKA.

Szanowny Panie Przewodniczący,

Krajowa Rada Kuratorów na podstawie art. 46 ust. 1 pkt 4 *Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych* (t.j. Dz.U. z 2014 roku, poz. 975, ze zm.), w trosce o profesjonalne i sprawne wykonywanie orzeczeń sądów, uprzejmie przedstawia stanowisko dotyczące projektu ustawy o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie Prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych oraz o zmianie ustawy-Kodeks Postępowania Cywilnego i niektórych innych ustaw¹).

Z wyrazami szacunku,

Przewodniczący
Krajowej Rady Kuratorów

Grzegorz Kozera

UWAGI OGÓLNE.

Krajowa Rada Kuratorów co do zasady pozytywnie ocenia podjętą przez ustawodawcę próbę określenia roli i uprawnień organu centralnego w zakresie ujednoczenia pragmatyki postępowania w postępowaniach transgranicznych, które dotyczą stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi, prowadzonych na podstawie *Europejskiej Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz przywracaniu pieczy nad dzieckiem sporządzonej w Luksemburgu w dniu 20 maja 1980 roku* (Dz.U. z 1996 roku Nr 31, poz.134 i 135 oraz 1997 roku, Nr 31, poz. 196), *Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze w dniu 25 października 1980 roku* (Dz.U. z 1995 roku, Nr 108, poz. 528 i 529 oraz z 1999 roku, Nr 93, poz. 1085), *Konwencji o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci sporządzonej w Hadze w dniu 19 października 1996 roku* (Dz.U. z 2010 roku, Nr 172, poz. 1158), *Rozporządzenia Rady (WE) z dnia 27 listopada 2003 roku nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie nr 1347/2000* (Dz.U. UE z 2003 roku, L338/1, z późniejszymi zmianami). Za właściwą uznajemy przyjętą przez ustawodawcę zasadę, że zaproponowane rozwiązania wzmocnią skuteczność i sprawność przebiegu postępowań w tej kategorii spraw. Realizacji tego celu służyć mają również niektóre czynności wykonywane przez kuratorów sądowych, także we współpracy z innymi służbami (np. policją). W opinii Krajowej Rady Kuratorów konieczne jest ustanowienie kuratorów sądowych wykonujących orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich organem postępowania wykonawczego, na zasadach analogicznych do istniejących w Kodeksie Karnym Wykonawczym w odniesieniu do kuratorów dla dorosłych (*vide* art. 2 pkt 6 kkw.). Bez takiej regulacji proponowane nowe instrumenty, zamiast wzmocnić skuteczność podejmowanych działań, mogą stać się martwą literą prawa, gdyż pomijają kwestię skoordynowania czynności pomiędzy służbami, a także zasadnicze problemy, na jakie napotykają kuratorzy sądowi przy wykonywaniu orzeczeń na zasadach określonych art. 598⁶⁻¹² kpc. Poza tym, niektóre z zaproponowanych rozwiązań pozostają w sprzeczności z przepisami *Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych*.

Poważne wątpliwości budzą także rozwiązania, w których na kuratorów sądowych nałożone zostały obowiązki, jakie w myśl obowiązujących rozwiązań systemowych, ugruntowanych aktualnymi przepisami prawa, pozostają w kompetencjach wyspecjalizowanych służb z sektora pomocy społecznej. Dotyczy to szczególnie spraw, w których kurator w toku wywiadu środowiskowego miałby weryfikować kompetencje osób będących kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka. Z uwagi na zbieg zadań przypisanych różnym służbom: kuratorom sądowym i pracownikom socjalnym, rozwiązania zawarte w projekcie mogą prowadzić do powstawania sporów kompetencyjnych i burzyć aktualnie istniejące rozwiązania ustrojowe.

Zakres ustaleń określonych w projektowanym art. 597³ kpc., których miałby dokonywać kurator sądowy, wymaga uznania za dopuszczalne realizowanie ich tylko na podstawie ustnych deklaracji uczestników postępowania, bez gwarancji, że są one zgodne ze stanem faktycznym. Częściowo sprawdzenie tak przedstawionych danych mogłoby następować poprzez analizę dokumentów okazywanych przez osobę, u której wywiad kuratora jest przeprowadzany, a w odniesieniu do karalności także na podstawie informacji z *Krajowego Rejestru Karnego* lub *Krajowego Systemu Informacji Policji*. W praktyce jednak uzyskanie takich informacji przez kuratorów sądowych od funkcjonariuszy policji niejednokrotnie napotyka na trudności, stąd koniecznym jest wprowadzenie przepisu, który wprost nadawałby im uprawnienia do pozyskiwania informacji z systemów policyjnych, także w formie wydruków. Innym, skuteczniejszym i sprawniejszym rozwiązaniem jest stworzenie bezpośredniego dostępu do wyżej wymienionych baz danych wszystkim zawodowym kuratorom sądowym, tak rodzinnym, jak i dla dorosłych.

W ocenie Krajowej Rady Kuratorów przedstawiony **projekt wymaga ponownego opracowania, przynajmniej w części tych przepisów, które zakładają zmiany w Ustawie Kodeks Postępowania Cywilnego i dotyczą obowiązków wykonywanych przez kuratorów sądowych wykonujących orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich.**

UWAGI SZCZEGÓŁOWE.

Ad art. 21 ust. 1 pkt 3

Dot. art. 579³ kpc.

Projektowany przepis zakłada możliwość zwrócenia się o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego przez kuratora sądowego w odniesieniu do osób uwzględnionych we wniosku skierowanym do organu centralnego. Zakres informacji, które kurator sądowy miałby zebrać w toku tego wywiadu jest bardzo szeroki i obejmuje między innymi dane o karalności, postępowaniach dotyczących władzy rodzicielskiej prowadzonych wobec tych osób, stanu ich zdrowia. Informacje w zakresie wymienionych kategorii opierać się będą przede wszystkim na oświadczeniach osób, z którymi będzie przeprowadzany wywiad, a weryfikacja pozyskanych w ten sposób informacji może narażać na znaczne trudności. Miarodajnym źródłem informacji co do danych dotyczących karalności mogłyby być zasoby zgromadzone w *Krajowym Rejestrze Karnym* oraz *Krajowym Systemie Informacji Policji*, jednakże koniecznym jest uwzględnienie wprost w projektowanych przepisach uprawnień kuratorów sądowych do pozyskiwania informacji z tego systemu, także w formie wydruków z policyjnych baz danych. Brak jest natomiast rejestrów centralnych, które odnosiłyby się do postępowań dotyczących władzy rodzicielskiej. W wymiarze praktycznym, kurator sądowy będzie mógł jedynie dokonać ustaleń w tym zakresie w wydziałowych bazach danych rodzimego sądu, o ile w ogóle ma do nich dostęp (nadal nie jest to standardem w znacznej części sądów). Weryfikacja informacji na temat stanu zdrowia wydaje się być możliwa jedynie na podstawie dokumentów przedstawionych przez daną osobę, pod warunkiem, że zechce ona taką dokumentację przedstawić kuratorowi.

Należy także zauważyć, że kurator sądowy w trakcie wywiadu środowiskowego ma zebrać tzw. dane wrażliwe dotyczące stanu zdrowia i uzależnień (projektowany art. 579³ pkt 4 i 6 kpc.). Dotychczas w ustawie o ochronie danych osobowych nie została uregulowana kwestia dostępu kuratorów sądowych do tych danych osobowych, w tym danych wrażliwych. Różne instytucje na tej właśnie podstawie kwestionują uprawnienia kuratorów sądowych do pozyskiwania danych osobowych, a lekarze dodatkowo uzasadniają to obowiązującą ich tajemnicą zawodową. Dlatego w odniesieniu do problematycznych kategorii uwzględnić należy zastrzeżenie, że podanie informacji następuje w ograniczonym zakresie wynikającym z faktycznych możliwości pozyskania tych danych przez kuratora. Ponieważ dokonanie tak szczegółowych unormowań w Kodeksie Postępowania Cywilnego nie wydaje się być możliwe, konieczne jest zatem uwzględnienie delegacji do wydania przepisów szczegółowych, zwłaszcza uregulowania zakresu i trybu sporządzania wywiadu środowiskowego.

Wywiady środowiskowe są czynnościami, które nie zostały uwzględnione w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2003 roku w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego, Uwagę na to zwrócił również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do Uchwały z dnia 21 października 2010 roku, wydanej w sprawie IIICZP 107/10:

*„(...) Po trzecie, za przyjęciem wynagrodzenia ryczałtowego przemawia także wykładnia językowa art. 598⁶ KPC, w którym mowa o „zleceniu” przez sąd kuratorowi przymusowego odebrania osoby. Jeśli czynności te stanowiłyby element zwykłych obowiązków kuratora, ustawodawca posłużyłby się w tym wypadku innym określeniem, które nie wskazywałoby na nadzwyczajny charakter przekazywanych kuratorowi czynności. W konsekwencji, czynności objęte tym zleceniem nie mogą być traktowane jako element standardowych zadań kuratora, a tym samym podstawy ich wynagradzania nie może stanowić art. 13 i 14 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych. Po czwarte, do analogicznego wniosku prowadzi także systemowy kontekst art. 91 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych. Jeżeli bowiem w §3-10 rozporządzenia z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie standardów obciążania pracą kuratora zawodowego **do czynności mieszczących się poza standardowymi obowiązkami kuratora ustawodawca zaliczył m in. sporządzanie wywiadów środowiskowych i obecność przy kontaktach z dzieckiem (...)**”.*

W ocenie Krajowej Rady Kuratorów konieczna jest zmiana takiego stanu rzeczy i wprowadzenie wywiadów środowiskowych do standardów obciążenia pracą.

Ad art. 26 pkt

5) art. 579³ kpc.

Projekt zakłada możliwość zarządzenia przez sąd zlecenia przeprowadzenia wywiadu środowiskowego przez kuratora sądowego w miejscu zamieszkania kandydata do pełnienia rodziny zastępczej lub kandydata do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. W ocenie Krajowej Rady Kuratorów projektowany przepis prowadziłby do wkraczania kuratorów sądowych w kompetencje jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, którym to ustawodawca powierzył zadanie w zakresie doboru i kwalifikacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Zgodnie z art. 43 *Ustawy z dnia 09 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz.U. z 2016 roku, poz. 575) na organizatorze rodzinnej pieczy zastępczej spoczywa obowiązek oceny spełnienia przez te osoby warunków określonych art. 42, które swym zakresem wyczerpują dane, jakie miałyby pozyskać kurator sądowy w ramach zleconego mu wywiadu środowiskowego.

Tym samym stanowiłoby to zbędne powielanie przez kuratora sądowego czynności, które pozostają w kompetencjach wyspecjalizowanego organu pomocy społecznej. Podkreślić należy przy tym, iż kuratorzy sądowi wykonujący orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich są już znacząco obciążeni przeprowadzaniem wywiadów środowiskowych, które są czynnościami ponadstandardowymi i niezwykle czasochłonnymi. Liczba przeprowadzanych wywiadów środowiskowych zaczyna niebezpiecznie rzutować na zakres czasu poświęcany na wykonanie podstawowych czynności na etapie postępowania wykonawczego (zwłaszcza spraw nadzorowych), które stanowić powinny zasadniczą część działalności kuratorów sądowych¹.

Proponujemy zmodyfikowanie tego przepisu w taki sposób, aby dawał on sądowi możliwość zwracania się o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w tej kategorii spraw do właściwego organu pomocy społecznej (organizatora pieczy zastępczej) o informacje na temat kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, w zakresie danych, o których mowa w projektowanym przepisie.

9) Art. 598^{1a} kpc.

Projekt zakłada możliwość przeszukania pomieszczeń na zlecenie sądu, przez funkcjonariuszy policji, w celu ustalenia miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu. Niezrozumiałym jest jednak uzależnienie działania sądu wyłącznie od wniosku kuratora i braku zapewnienia sądowi samodzielnej inicjatywy w tym zakresie. Działanie z urzędu pozwoli na szybką reakcję sądu w przypadku uzyskania informacji o prawdopodobnym miejscu pobytu dziecka. Uzasadnionym jest natomiast, aby termin wykonania czynności przeszukania pomieszczeń przez policję był ustalany w porozumieniu z kuratorem sądowym i tożsamy z wyznaczeniem przez niego terminu wykonania orzeczenia o przymusowym odebraniu dziecka. Poza tym, podjęcie czynności przeszukania pomieszczeń przez policję należy uzależnić od obecności uprawnionego, bądź osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego upoważnionej, gdyż tylko w takim przypadku możliwe jest podjęcie przez kuratora sądowego próby wykonania orzeczenia o przymusowym odebraniu dziecka.

Krajowa Rada Kuratorów pragnie wskazać, iż w projektowanych rozwiązaniach nie zostały uwzględnione przepisy przewidujące sytuację, w której zobowiązany lub inna osoba przetrzymująca małoletnie dziecko nie zdecydują się na otwarcie drzwi kuratorowi sądowemu i osobom udzielającym mu pomocy w wykonaniu orzeczenia. Kwestią otwartą jest zatem kto i w jakim zakresie jest uprawniony do ewentualnego podjęcia decyzji o zastosowaniu przymusu bezpośredniego w zakresie sforsowania zamknięć budowlanych i innych zabezpieczeń. Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. z 2013 roku, poz. 628, z późniejszymi zmianami) szerokie kompetencje w tym zakresie przyznaje funkcjonariuszom policji, a w art. 35 ust. 4 pkt 1 wskazuje tryb podejmowania decyzji o zastosowaniu takich form przymusu bezpośredniego. Uzasadnionym zatem wydaje się wprowadzenie przepisu, który wprost wskazywałby, że funkcjonariusze policji podczas udzielania kuratorowi sądowemu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej

¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 09 czerwca 2003 roku w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego (Dz.U. Nr 116 z 2003 roku, poz. 1100).

lub pozostającej pod opieką, korzystają z uprawnień w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Nadto, ponownie podkreślić należy, że udział uprawnionego, bądź osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego upoważnionej przy czynności przeszukania pomieszczeń przez funkcjonariuszy policji, powinien być każdorazowo obligatoryjny.